

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора

Д'якової Ірини Іванівни

на дисертацію Позднякова Євгена Михайловича

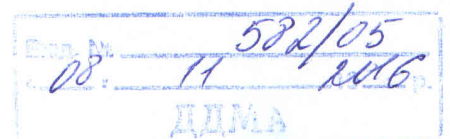
«Управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку –
юридичних осіб»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами.

Одним з пріоритетних завдань розвитку банківської системи України у поточний кризовий період є вирішення проблем пошуку оптимального інструментарію управління ризиками кредитування банків, управління їх проблемними активами в загальній системі забезпечення фінансової стійкості. Це обумовлює необхідність переоцінки теоретичних підходів, організаційно-аналітичних засад управління проблемними кредитами банку з метою реалізації стратегічних і тактичних цілей діяльності банків. Враховуючи, що основою кредитного портфеля банківських установ є операції з юридичними особами, тема дисертаційної роботи Позднякова Євгена Михайловича є актуальною.

Одними з основних факторів, що призводять до виникнення проблемної кредитної заборгованості, є: недосконала система управління кредитними ризиками, а також неналежне ставлення до принципів проведення кредитної політики, відсутність дієвих систем моніторингу і раннього реагування. У цьому контексті значущість результатів дисертації полягає у тому, що вони представлені новими інструментами і методами на всіх етапах управління кредитним портфелем – від визначення сигналів, які свідчать про виникнення можливих проблем із погашенням заборгованості за кредитом з боку позичальника, до реабілітації проблемної кредитної заборгованості.

Дисертаційна робота виконувалася відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського за темами: держбюджетними «Фінансово-кредитні важелі сталого розвитку економіки» (№ держреєстрації №0109U001734, 2010-2011 рр.), «Механізми антикризового розвитку фінансово-кредитної сфери» (№ держреєстрації №0112U003293, 2012-2014 рр.), «Фундаментальні основи формування механізмів управління фінансовою системою України в умовах кризи» (№ держреєстрації №0116U002177, 2016 р.), у рамках яких автором удосконалено систему раннього попередження виникнення проблемних кредитів; розвинуто підходи до реструктуризації, реабілітації проблемної кредитної заборгованості; обґрунтовано пропозиції з визначення справедливої вартості проблемних кредитів суб'єктів господарювання і формування резервів під їх знецінення. Це підтверджує актуальність теми дослідження, говорить про її важливість та значимість, орієнтацію на забезпечення ефективного функціонування банківської системи України.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна. Науково-прикладну спрямованість даної дисертації зумовила мета дослідження, що полягає в розробці теоретичних положень, методичних основ і практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку – юридичних осіб. Послідовність розв'язання автором поставлених у дисертації наукових, методичних та прикладних завдань логічно відображена змістом роботи.

Достовірність отриманих наукових результатів забезпечена застосуванням сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. У роботі використано такі методи: кореляційно-регресійний аналіз - для моделювання обсягів проблемних кредитів; статистичні ряди - для виявлення характеру розподілень питомої ваги кредитів юридичних осіб

у загальному кредитному портфелі і активах банку, а також співвідношення резервів і кредитів юридичних осіб; коефіцієнтний аналіз - для обґрунтування системи індикаторів проблемних кредитів; методи комплексної оцінки показників та ймовірнісний підхід - для визначення рейтингу проблемності банку та дефолту позичальника; трендовий аналіз – для формалізації закономірностей динаміки кредитного портфеля і проблемних кредитів зокрема; економіко-математичне моделювання - для встановлення справедливої вартості проблемних кредитів.

Інформаційною базою дослідження є міжнародні документи Базельського комітету, законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють функціонування банківської системи України, звітні дані НБУ, монографічні дослідження і публікації у періодичних виданнях вітчизняних і зарубіжних авторів стосовно управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку - юридичних осіб.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці теоретичних і методичних засад та практичних рекомендацій щодо удосконалення управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку – юридичних осіб.

Дисертантом удосконалено методичний підхід до ідентифікації проблемної кредитної заборгованості клієнтів і реакції банку на її виникнення. Перевагою запропонованих методів діагностики проблемної кредитної заборгованості клієнтів банку над існуючими є врахування міжнародних стандартів, а також синтез статичного і динамічного підходів (стор. 14-27, 66-84).

Заслужують на увагу пропозиції з організації управління кредитними ризиками, які зводяться до визначення альтернативних цілей управління кредитним ризиком: дотримання певних його меж, оптимізація прибутковості і ризику, ліквідація ризику, попередження або відшкодування, отримання додаткової вигоди (доходу, прибутку) (стор. 28-42).

Переконливим є концептуальний підхід до управління кредитним портфелем юридичних осіб, який ґрунтується на синтезі централізованої і децентралізованої системи, а також ураховує принципи ефективного управління ліквідністю у банківських установах, принципи пруденційного банківського нагляду, вимоги забезпечення фінансової стійкості МВФ та програмні вітчизняні стратегії сталого розвитку (стор. 43-54, 61-62).

У дисертаційній роботі удосконалено методичний підхід до визначення рейтингів проблемності банку на основі часткових показників, представлених обсягом безнадійних та недіючих кредитів, їх питомою вагою у загальному кредитному портфелі, відносним приростом, коефіцієнтом покриття безнадійних позик сукупними резервами під кредитні ризики (стор. 85-102).

Превентивний характер має система раннього попередження виникнення проблемної кредитної заборгованості, яка передбачає початкове сканування кредитного портфеля і поглиблений аналіз на основі стрес-тестування і матриці міграції кредитного портфеля. При цьому інтегральна оцінка кредитного ризику проводиться з позиції синтезу статичного та динамічного підходів (стор. 130-153).

Автором розвинуто дефініцію реструктуризації кредитної заборгованості, визначено альтернативність її завдань у випадках комерційної і вимушеної ситуації (стор. 55-60, 103-125). Новим є методичний підхід до реабілітації проблемних кредитів, який передбачає чітке виділення окремих етапів та опис їх завдань і ґрунтується на поєднанні гуманітарних технологій і методів юриспруденції (стор. 154-164).

Здобувачем адаптовано Базельські стандарти до визначення втрат при настанні дефолту позичальника, виходячи з ймовірності ліквідації застави, реструктуризації, санації. Важливе значення має розроблена внутрішня шкала відповідності дефолту позичальника значенню показника ризику кредиту, у межах інтервалів, визначених пруденційними нормами (стор. 165-174). Для визначення справедливої вартості проблемних кредитів суб'єктів

господарювання запропоновано два підходи: індивідуальний і портфельний. Перший передбачає сегментацію портфеля і формування однорідних під портфелів, другий - порівняння реальної вартості кредиту і заставного забезпечення по портфелю проблемних кредитів (стор. 175-191).

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів. Теоретична цінність результатів дисертації полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і висновків, які збагачують економічну науку з питань удосконалення управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку – юридичних осіб і визначають інструменти адаптації міжнародних стандартів до вітчизняної практики в умовах проголошеного курсу нашої країни на євроінтеграцію.

Практична значущість одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення, викладені у дисертації, доведені до рівня практичних рекомендацій щодо визначення втрат банку при настанні дефолту позичальника, удосконалення організаційних засад управління кредитним ризиком, створення систем раннього попередження виникнення проблемної кредитної заборгованості і реабілітації проблемних кредитів, визначення їх справедливої вартості. Результати дисертації впроваджені у практику діяльності ПАТ «Сбербанк Росії», ПАТ «Укргазбанк», ПАТ «УкрБізнесБанк», ПАТ «ОТП Банк», ПАТ «ПУМБ», а також використовуються у навчальному процесі Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського Міністерства освіти і науки України (м. Кривий Ріг) при викладанні дисциплін «Банківські операції», «Кредитний менеджмент», «Кредитування і контроль».

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях. У відкритому друці за темою дисертації опубліковано 14 наукових праць, із них 7 статей у наукових фахових виданнях (у тому числі 4 статті – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз). Основні теоретичні та практичні результати

доповідались і були схвалені на 7 науково-практичних конференціях різних рівнів: 6 – Міжнародних, 1 – Всеукраїнська із географією, представленою містами України (Київ-Полтава-Ялта, Львів, Донецьк) та зарубіжних країн: м. Перемишль (Польща), м. Софія (Болгарія), м. Прага (Чехія) протягом 2012-2016 рр.

В опублікованих працях здобувача повно відображено сутність отриманих результатів виконаного дослідження та їх наукову новизну. З огляду на це - апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам. За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями від 19 серпня 2015 року № 656). Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота викладена на 264 сторінках, у тому числі містить 47 таблиць та 31 рисунок. Список використаних літературних джерел становить 179 найменувань.

Дисертацію написано в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій автора у дисертаційній роботі.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Оцінюючи в цілому достатній рівень обґрунтування теоретичних положень, розробки методичних підходів та практичних рекомендацій з удосконалення управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку – юридичних осіб, необхідно відмітити, що деякі положення є дискусійними, або потребують доопрацювання.

1. Потребує додаткового пояснення позиція автора щодо узгодження між собою двох положень наукової новизни (стор. 8-9 дисертації): в основу концептуального підходу до управління кредитним портфелем юридичних осіб покладено критерій мінімізації втрат від проблемної кредитної заборгованості, утім методичний підхід до організації управління кредитними ризиками передбачає альтернативність цілей управління: дотримання певних його меж, оптимізація прибутковості і ризику, ліквідація ризику, попередження або відшкодування, отримання додаткової вигоди.

2. На рис. 1.3, який формалізує систему управління кредитним ризиком банку (стор. 39 дисертації), доцільно було би уточнити місце підсистем раннього попередження виникнення проблемної заборгованості, реструктуризації і реабілітації проблемних кредитів.

3. Оцінка діяльності кредитних бюро в Україні (стор. 47-48 дисертації) є занадто поверховою. Розробка пропозицій щодо їх розвитку в рамках централізованої системи управління проблемними кредитами банківських установ підсилила би значущість результатів дисертаційної роботи.

4. На стор. 91 йдеться про надзвичайно високий рівень резервів на знецінення кредитів ПАТ «ПЕРЕХІДНИЙ БАНК» РВС БАНК» і ПАТ «РОДОВІД БАНК». Але на відміну від останнього, критична оцінка доцільності створення і ефективності діяльності перехідного РВС БАНКУ не наводиться.

5. Протягом 2014-2015 рр. виконавчою дирекцією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб прийнято рішення про запровадження тимчасової адміністрації у 66 банківських установах України. Утім у табл. 2.10 (стор. 98) наведено дані лише про 13 банків-учасників рейтингу проблемності банків України станом на 01.01.2014 р., наведених на рис. 2.14 (стор. 97).

6. Потребує корегування назва табл. 3.9 «Динаміка кредитної якості портфеля ОТП Банк» на стор. 147 дисертації з метою деталізації сутності проведеного аналізу. Коректніше навести її у такій редакції «Динаміка складу і структури кредитного портфеля ОТП Банк за класами

кредитного рейтингу» і зробити відповідні уточнення у присудку таблиці щодо класів якості кредитної операції.

7. Значна увага в роботі приділяється розробці методичного підходу до розрахунку величини кредитного ризику (стор. 102-103 дисертації). Однак, позиція автора щодо доцільності використання в якості ключових індикаторів абсолютної і відносної величини кредитного ризику за групами банків України потребує додаткового обґрунтування. Уточнення потребує також інформаційне джерело наведених на сс. 102-103 дисертації даних.

Висловлені зауваження і зазначені недоліки несуттєво знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Позднякова Євгена Михайловича.

7. Загальний висновок.

Дисертація Позднякова Євгена Михайловича на тему «Управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку – юридичних осіб» можна визнати завершеним, у межах поставлених наукових завдань, науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальну наукову проблему формування єдиної термінології, удосконалення методичних підходів до створення системи раннього попередження і реабілітації проблемних кредитів, формування резервів під знецінення кредитів і визначення справедливої вартості проблемних кредитів.

Дисертація Позднякова Є. М. за змістом та якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Вибрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; задачі дисертаційної роботи в цілому реалізовано. Тема та зміст дисертації відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Автореферат дисертації необхідним чином розкриває основні її положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою та змістом.

На підставі проведеної експертизи можна зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Управління проблемною кредитною заборгованістю клієнтів банку – юридичних осіб» відповідає пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями затвердженими постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р.). Автор дисертації – Поздняков Євген Михайлович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент –

доктор економічних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту
бізнес-технологій «УАБС»
Сумського державного університету
Міністерства освіти і науки України

І. І. Д'яконова

